

การศึกษาทละครำพระนิพนธ์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
ในฐานะวรรณคดีการแสดง

นายรัชพงศ์ ธรรมมุสนา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๔

ISBN ๙๗๔-๑๗-๐๒๔๒-๖

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF BOT LAHORN RAM BY PRINCE NARATHIPPRAPHANPHONG
AS PERFORMING LITERATURE

Mr.Rukpong Thummapussana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkom University

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0242-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษามหะศรอำพระนิพนธ์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ในฐานะวรรณคดีการแสดง

โดย

นายรัชพงศ์ ธรรมผุสณา

สาขาวิชา

ภาษาไทย

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรัชสิริขิต

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว.กัลยา ติงศภัทย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรัชสิริขิต)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุณีญา สุขฉายา)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ไกรสร อามระดิษ)

รักษ์พงศ์ ธรรมสุมนา : การศึกษาบทละครรำพระนิพนธ์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ในฐานะวรรณคดีการแสดง (A STUDY OF BOT LAKHORN RAM BY PRINCE NARATHIPPRAPHANPHONG AS PERFORMING LITERATURE) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต , ๓๒๔ หน้า. ISBN ๙๗๔-๑๗-๐๒๔๒-๖.

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพระนิพนธ์บทละครรำในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ประเภทละครพันทางและละครเสภา จำนวน ๑๔ เรื่อง ทางด้านเนื้อหา ที่มา คำประพันธ์ แบบแผนการแต่ง และคุณค่าในฐานะวรรณคดีการแสดง

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ละครพันทางในพระองค์เป็นละครที่ปรับปรุงขึ้นใหม่โดยการผสมผสานแนวคิดและลักษณะการแสดงประเภทต่างๆทั้งละครนอก ละครใน ละครผสมสามัคคี และละครดึกดำบรรพ์ แล้วพัฒนาขึ้นจนมีลักษณะเฉพาะของตนเอง คือ เป็นละครที่เน้นความตลกขบขัน และการดำเนินเรื่องที่รวดเร็วแบบละครนอก มีการออกภาษาแบบละครผสมสามัคคี ใช้ผู้หญิงแสดง เน้นทำรำที่งดงาม และดนตรีที่ไพเราะแบบละครใน มีการตกแต่งและเปลี่ยนฉากไปตามเนื้อเรื่อง โดยใช้เทคนิคสมัยใหม่เข้ามาเพื่อให้สมจริงและชวนตื่นตาตื่นใจ รวมทั้งมีเพลงที่หลากหลายแบบละครดึกดำบรรพ์

พระนิพนธ์บทละครรำทั้ง ๑๔ เรื่องนี้มีลักษณะเฉพาะของตนเองซึ่งสอดคล้องแก่ลักษณะการแสดง เป็นบทละครที่รวมแนวคิดและลักษณะการแสดงที่หลากหลายทั้งในด้านการดำเนินเรื่อง แบบแผนการแต่ง และคำประพันธ์ เป็นบทละครที่มีแบบแผนเฉพาะในการแต่ง และให้ความสำคัญแก่การให้คติสอนใจแก่ผู้ชม

พระนิพนธ์บทละครรำจึงเป็นบทละครสำเร็จรูปที่ประณีตและพร้อมให้นำไปแสดงได้ทันที ใ้รายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการแสดงไว้อย่างชัดเจน ทำให้มีผู้นิยมและนำไปเป็นแบบอย่างให้แก่การแสดงของตนอย่างกว้างขวางและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน พระนิพนธ์บทละครรำมีคุณค่าทั้งทางด้านที่เป็นบทสำหรับแสดงละครและบทที่ใช้สำหรับอ่านเพราะช่วยสร้างจินตนาการได้อย่างแจ่มชัด ทั้งยังมีรายละเอียดที่เพิ่มความมีชีวิตชีวาให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

ภาควิชา ภาษาไทย

สาขาวิชา ภาษาไทย

ปีการศึกษา ๒๕๔๔

ลายมือชื่อนิสิิต

ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4180173222 : MAJOR THAI

KEY WORD : BOT LAKHORN RAM / PRINCE NARATHIPPRAPHANPHONG / PERFORMING LITERATURE

RUKPONG THUMMAPUSSANA : A STUDY OF BOT LAKHORN RAM BY PRINCE NARATHIPPRAPHANPHONG AS PERFORMING LITERATURE . THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.CHONLADA RUENRUGLIKIT, Ph.D. 324 pp. ISBN 974-17-0242-6.

The thesis is a study of the fourteen dance drama plays of Prince Narathippraphanphong in term of content, origin, versification, literary conventions and values.

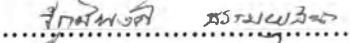
The study reveals that the texts are dance drama plays adapted from the concepts of Lakhom Nok, Lakhom Nai, Lakhom Pasom Samakee and Lakhom Dukdambun in order to create uniqueness of the texts. This uniqueness lies in the emphasis on being comedies with a swift development of Lakhom Nok, a parody of dialects of Lakhom Samakee, a use of actresses, a refine dancing and music of Lakhom Nai, an elaborate and realistic setting as well as a variety of melodies of Lakhom Dukdambun.

The fourteen texts have this uniqueness corresponding to the quality of dramatic performance as they combine concepts and characteristics of various plays in term of story development, versification and literary conventions as well as giving moral lessons to the audience.

Thus, we can say that these texts are properly created as ready-made plays with all practical details . This quality has enhanced the popularity of the plays from the past till the present.

It is obvious that the dance drama plays of Prince Narathippraphanphong have invaluable merits both as texts for performance and for reading as they induce great imagination and vivid details in the mind of the audience and the reader.

Department Thai

Student's signature

Field of study Thai

Advisor's signature

Academic Year 2001

Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ไม่อาจสำเร็จล่วงได้ หากไม่ได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต ผู้ให้ความรู้ ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ ให้สติ และอบรมบ่มนิสัยผู้วิจัย มาโดยตลอดตั้งแต่ผู้วิจัยศึกษาในระดับปริญญาตรี ในการวิจัยครั้งนี้ ท่านยังได้ให้คำปรึกษา และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการวิจัย ทั้งยังช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยความเมตตาเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณจนไม่อาจพรรณนาได้ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์ รองศาสตราจารย์ สุกัญญา สุขฉายา และอาจารย์ ดร.โกศลรุ่ง อามระดิษ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำต่างๆจนวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยยังได้รับความเมตตาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตยวิวัฒนาที่ให้ความอนุเคราะห์ ให้ความหวังใจ ทั้งยังให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณด้วยความซาบซึ้งมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน ที่ได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์แก่การวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณอาจารย์มณฑนา อยู่ยั้งยืน อาจารย์ชวลิต สุนทรานนท์ เจ้าหน้าที่ห้องหนังสือหายาก หอสมุดแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่ศูนย์นราธิป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และกล่อมเกลาจรรยา ให้สติและปัญญาแก่ผู้วิจัยมาเป็นลำดับ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาภาษาไทย เจ้าหน้าที่คณะอักษรศาสตร์ ตลอดจนผู้ที่ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยน้ำใจอันดีเรื่อยมา

ขอบคุณมิตรผู้ปรารถนาดีทุกคนที่คอยห่วงใย ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือและน้ำใจอันมีค่าสำหรับผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ความดีงามใดที่จะเกิดแก่การวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอบแต่บิดามารดา และญาติพี่น้องทุกคนที่ได้ดูแลอบรมสั่งสอน เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยมิได้หวังสิ่งใดเกินไปกว่าการที่ได้เห็นความสำเร็จของผู้วิจัยในวันนี้และวันข้างหน้า

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณคณะอักษรศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เป็นทั้งสถานศึกษาที่ให้ความรู้อันมีค่า และเป็นบ้านอันอบอุ่นให้ผู้วิจัยพักพิงเรื่อยมาจนถึงวันแห่งความสำเร็จในวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่	
๑. บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา	๒
๑.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๖
๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย	๗
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๗
๑.๘ ข้อตกลงเบื้องต้น	๘
๒. ละครพันทางในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์	๙
๒.๑ ความหมายและลักษณะสำคัญของละครพันทางและละครเสภาใน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์	๑๐
๒.๒ กำเนิดละครพันทางในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์...๒๑	๒๑
๒.๓ ลักษณะการแสดงละครพันทางในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิป ประพันธ์พงศ์	๒๖
๓. พระนิพนธ์บทละครทำในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ...๓๙	๓๙
๓.๑ ประเภทของพระนิพนธ์บทละครทำ	๓๙
๓.๒ คำประพันธ์ที่ใช้ในพระนิพนธ์บทละครทำ	๓๔
๓.๓ แบบแผนการแต่งพระนิพนธ์บทละครทำ	๑๒๖

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๔. ลักษณะเฉพาะของพระนิพนธ์บทละครร่ำ	๑๗๑
๔.๑ พระนิพนธ์บทละครร่ำเป็นที่รวมแนวคิดและลักษณะการแสดงที่หลากหลาย	๑๗๑
๔.๒ พระนิพนธ์บทละครร่ำมีแบบเฉพาะในการแต่ง	๑๗๔
๔.๓ พระนิพนธ์บทละครร่ำให้ความสำคัญแก่การออกภาษา	๑๗๙
๔.๔ พระนิพนธ์บทละครร่ำให้ความสำคัญแก่การให้คติสอนใจแก่ผู้ชม.....	๑๙๕
๕. คุณค่าของพระนิพนธ์บทละครร่ำ	๒๑๒
๕.๑ คุณค่าทางด้านการแสดง	๒๑๒
๕.๒ คุณค่าทางด้านวรรณคดี	๒๖๕
๖. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๓๑๓
รายการอ้างอิง	๓๑๘
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	๓๒๔